

Datum:
2020-04-20
Diarienummer:
MN-2020-2555

Yttrande

Kommunstyrelsen

Yttrande över remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8) [STK-2020-463]

Miljönämnden har beslutat att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Den statliga utredningen Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget lämnar förslag på olika insatser med syftet att stärka kommunernas drifts- och utvecklingskapacitet. Miljönämnden ställer sig försiktigt positiv till utredningens förslag men efterfrågar generellt en tydlighet om vilka kommunövergripande utmaningar staten anser att kommunerna står inför. Miljönämnden vill i detta sammanhang påtala behovet av ett helhetsperspektiv kring miljöfrågor och klimatomställning när strukturella åtgärder i utredningen föreslås.

Yttrande

Miljönämndens yttrande berör framförallt områden som är direkt kopplade till nämndens verksamhet. Rubriksättningen följer dispositionen för utredningens förslag.

Stöd och insatser för strategisk samverkan och frivillig sammanslagning av kommuner

Miljönämnden anser att samverkan, lärande och kompetensutveckling mellan kommuner är positivt. Inte minst utifrån att det är kommuner och regioner som spelar en nyckelroll i att förverkliga de globala hållbarhetsmålen. Det är miljönämndens förhoppning att klimatomställning i en bred kontext ska vara en möjlig utgångspunkt för strategisk samverkan mellan kommuner.

Redan idag medverkar Malmö stad i ett strategiskt innovationsprogram, Viable Cities, med fokus på att stödja nya former av samarbeten mellan städer, näringsliv, akademi, forskningsinstitut och civilsamhälle för att nå omställningen till klimatneutrala städer till 2030. Det är troligt att många av de klimatinsatser som behöver komma till stånd framöver kommer att genomföras i städerna. Miljönämnden vill därför påtala vikten av att det finns statligt finansiellt stöd för detta arbete.

Många miljöfrågor som till exempel utsläpp berör större områden än den egna kommunens geografiska gränser. Det gäller även miljöfrågor som avfallshantering och miljöbrott som också tenderar att spridas till närliggande kommuner. Idag förekommer det till exempel att avfall grävs ner hos icke godkända mottagare i andra kommuner. Vad gäller frågor som rör dricksvattenförsörjning är Malmö stad i allra högsta grad beroende av samverkan med andra kommuner och andra regioner för att klara kommunens grundläggande dricksvattenförsörjning, inte minst då vattnet hämtas från andra skånska kommuner.

Från ett skånskt perspektiv ser miljönämnden behov av att lösa effektbristen i Skåne genom samverkan med närliggande kommuner. Sysavs ägarkommuner utforskar därför ett möjligt samarbete kring elproduktion och samordning mellan kommunerna för att skapa större flexibilitet vid elanvändning.

Försöksverksamhet

Miljönämnden finner försök kring verksamhetsutveckling som ett intressant förslag, särskilt utifrån arbetet med klimatomställning och Agenda 2030. Nämndens förhoppning är att kommundelationen tar fasta på dessa frågor när förslag på den närmare utformningen av försöksverksamheten tas fram.

Former för stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet

Miljönämnden ser ett behov av att den nya kommundelationen på ett tydligare sätt får i uppdrag att stötta kommuner i deras klimatomställningsarbete, i ett vidare perspektiv än enbart det uppdrag som regeringen föreslår få kring utbildnings- och kompetensförsörjningsinsatser för kommunerna.

Vidare anser nämnden att staten har en möjlighet att säkra den nationella likvärdigheten i flera frågor genom att kommundelationen eller annan nationell myndighet får i uppdrag att agera utifrån en nationell plattform. Nedan nämns två områden; livsmedelsfusk samt varutillsyn, där miljönämnden ser detta som önskvärt.

Tillsynsarbete inom miljö- och hälsoskydd samt livsmedelskontroll tillhör miljönämndens uppdrag. I Sverige står kommunerna för den största delen av den offentliga livsmedelskontrollen. Den finansieras genom avgifter som livsmedelsföretagen betalar. Det är en modell som endast ger kommunerna resurser att utföra den ordinarie kontroll som företagen betalar för. Däremot finns inte tillräckliga resurser för att hantera kontrollen av storskaligt livsmedelsfusk utan att varje kommun tillskjuter skattemedel. Inom ramen för Malmös satsning på en tryggare stad har livsmedelskontrollen fått särskilda anslag för arbetet med livsmedelsfusk. 2018 identifierade inspektörerna 60 oregistrerade livsmedelsanläggningar och tog cirka 81 ton livsmedel bort från marknaden. Miljönämnden anser att en nationell organisation skulle skapa bättre förutsättningar för att effektivt förebygga och agera mot storskaligt livsmedelsfusk.

Kommunen har, inom ramen för satsningen Tryggare Malmö, även identifierat behov av samverkan med såväl Läkemedelsverket som övriga kommuner om ett samlat grepp över uppföljning kring varutillsyn. Idag har kommunen ansvar över tillsynen och Läkemedelsverket har mandatet att följa upp. Läkemedelsverket har på grund av geografiskt avstånd begränsade möjligheter att agera.

Kommunernas kompetensförsörjning

Malmö står inför en rad utmaningar med förtätning och byggande av ca 26 000 nya bostäder inom Storstadspaketet. Malmö beräknas växa till 500 000 invånare till 2050, något som ställer stora krav för hela Malmö stads verksamheter. Som nämns i utredningen är Malmö en av kommunerna med lägre skattekraft i Sverige. Ur detta perspektiv är samverkan mellan kringliggande kommuner önskvärt, inte minst när det gäller frågor kring kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Miljönämnden noterar att det är svårare att rekrytera medarbetare med erfarenhet och ämneskompetens, särskilt vad gäller visstidsanställningar. Även chefer är svårrekryterade inom vissa kategorier. Nämnden konstaterar även en konkurrens från näringslivet, andra kommuner och myndigheter som erbjuder högre lön.

Utredningen föreslår att regeringen ska ta initiativ till nationella åtgärder som underlättar kommuners rekrytering med fokus på sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande. Miljönämnden vill påtala vikten av att det handlar om att kunna rekrytera rätt kompetens och samtidigt behålla befintlig personal för att verksamheten ska kunna fungera på både kort och lång sikt. Miljönämnden ser för egen del behov av såväl generalister som specialister till verksamheten. Miljönämnden anser att det därför hade varit lämpligt med både kompetenshöjande insatser för befintlig arbetskraft och satsning på utbildningssystemet kopplat till miljönämndens verksamhetsområde.

Miljönämnden konstaterar vidare att digitalisering är en viktig del vad gäller kompetenshöjande insatser för verksamheten.

Kommunernas digitaliseringsarbete

Utredningen föreslår tre olika områden för att främja den digitala utvecklingen och skapa effektivitetsvinster och ökad kvalitet för kommunernas verksamheter:

- förvaltningsgemensam infrastruktur
- översyn av regelverk
- stöd till kommuner i deras digitaliseringsarbete.

I Malmö stads budget för 2020 får samtliga nämnder och bolag ett tydligt uppdrag kring digitalisering och automatisering med syfte att effektivisera arbetssätt och processer, öka kvaliteten i verksamheten och skapa en bättre arbetsmiljö för medarbetarna. Miljönämnden har under året fokus på verksamhetsutveckling där digitalisering är en viktig del för automatiserade kvalitetskontroller och utveckling av e-tjänster. Miljönämnden finner utredningens förslag som angeläget och välkomnar digitala insatser nationellt. Nämnden lyfter nedan två exempel där nationella insatser skulle göra skillnad.

Inom miljö- och hälsoskydd finns det behov av gemensamma digitala databaser där kommuner och myndigheter som Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket kan samverka kring informationsutbyte. Sprängämnesprekursorer är ett exempel på varutillsyn där flera myndigheter har ansvar över olika delar av tillsynen. Miljönämnden anser att en gemensam digital samverkansplattform hade underlättat detta arbete.

För att nå förbättrade energi- och klimatresultat krävs smarta integrerade system och delning av data. Kommunernas klimatomställningsarbete är därför en relevant fråga även för Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) framöver.

Övriga förslag och bedömningar

Kommunernas klimat- och hållbarhetsarbete

Miljönämnden anser att det är av yttersta vikt att alla kommuner planerar och har beredskap för konsekvenserna av klimatförändringar. Därför ser nämnden positivt på utredningens förslag att staten ska förenkla för kommunerna att ta del av de planeringsunderlag från statliga myndigheter som behövs för att kommunerna i deras arbete med översiktsplaner ska kunna bedöma risker på grund av klimatförändringar.

Miljönämnden välkomnar även förslaget att införa särskilda utbildnings- och kompetensför-sörjningsinsatser för att stödja arbetet med frågor som handlar om Agenda 2030. Kommuner och regioner spelar en nyckelroll för arbetet med att förverkliga de globala hållbarhetsmålen och arbetet med Agenda 2030. Även om utredningen nämner att stora delar av Agenda 2030 omsätts i praktisk handling på lokal och regional nivå finner miljönämnden att utredningens

fokus vad gäller kommunernas klimat- och hållbarhetsarbete framförallt ligger på klimatförändringar och dess effekter.

Arbetet med klimatomställning i stort är ett perspektiv som påverkar hela välfärdens uppdrag och innebär att alla delar av samhället måste involveras. Det krävs samverkan mellan offentliga verksamheter såväl som mellan offentliga och privata verksamheter för att tillvarata nya möjligheter som en klimatomställning innebär för välfärdssektorn och för hela samhällsutvecklingen. Miljönämnden vill därför påtala behovet av ett helhetsperspektiv kring miljöfrågor och klimatomställning när strukturella åtgärder i utredningen diskuteras. Det gäller till exempel den nya kommundelationens uppdrag, fokus för kompetensförsörjning och digitalisering, systematiskt lärande samt social innovation.

Övriga synpunkter

Miljönämnden anser att det finns flera förslag i utredningen som är intressanta för kommunerna. Men utredningen hade på ett tydligare sätt kunnat identifiera ett antal prioriterade kommunövergripande utmaningar och bidragit med en analys vad detta betyder för stora, mellanstora och mindre kommuner.

Miljönämnden har förståelse för att det finns olika behov och kapacitet bland olika kommuner. Men en gemensam organisation eller kommunsammanslagning behöver inte automatiskt betyda bättre samverkan. Större städer i Sverige har möjligheten att vara behjälpliga med att sprida kunskap och kompetens och miljönämnden anser att denna form av samarbeten bör uppmuntras.

Miljönämnden förutsätter att finansieringsprincipen fortsatt gäller, det vill säga att staten säkerställer finansiering av verksamheter om kommuner skulle komma att ta över regionala och nationella frågor på längre sikt.

Ordförande

.....
Simon Chrisander
.....

Nämndsekreterare

.....
Emelie Andersson
.....